

OPĆINA BUZET U ZAPISNICIMA SJEDNICA OPĆINSKOG ZASTUPSTVA OD 1894. DO 1911. GODINE

Božo JAKOVLJEVIĆ

mag., 51420 Buzet, A. Cerovca 1, CRO
MD, 51420 Pingente, Via A. Cerovac 1, CRO

NACRTAK

U knjizi zapisnika sjednica občinskog zastupstva, pohranjenoj u Povijsenom arhivu u Pazinu zabilježen je sadržaj sjednica zastupstva od 1894. do 1911. godine. Mjesna općina Buzet pripadala je Kotaru Kopar, a obuhvaćala je i slovenske porezne općine: Sočerga, Pregara, Movraž i Rakitovec. Knjiga zapisnika predstavlja vrijedan izvor za povijest sjevernog i sjeverozapadnog dijela Istre, posebno za poznavanje organa vlasti i njihov djelokrug.

NAČELNICI OPĆINE

Mjesne općine Buzet i Roč, kao sudski kotar Buzet, od 1868. do 1918. godine pripadale su Kotarskom kapetanatu Kopar.

Pobjedom Hrvatsko-slovenske narodne stranke na općim izborima 1887. godine za općinskog načelnika bio je izabran Franjo (Fran) Flego.

FRANJO (FRAN) FLEGO, PRVI HRVAT NAČELNIK OPĆINE¹

Franjo Flego, sin Sebastijana i Eufemije, rodio se je 17. ožujka 1852. godine u Štrpedu kraj Buzeta. Obitelj mu je bila siromašna. Kada je Franjo bio u 1. godini života, umrla mu je majka. Tada je u Buzetu bila samo talijanska osnovna škola koju mali Franjo pohađa dvije godine. Samouk je, a književni jezik naučio je iz novina "Naša sloga" u kojima kasnije surađuje mnogo godina.

Flego je pokretač nacionalne i političke borbe u sjevernoj Istri krajem prošlog i početkom ovoga stoljeća.

Poslije pobjede Hrvatske narodne stranke 1887. godine Franjo Flego je izabran za prvog načelnika Hrvata, buzetske općine. Zahvaljujući političkoj pobjedi i prvom hrvatskom načelniku 1888. godine u općinski se

ured uvodi hrvatski jezik. Buzetski je načelnik izabran za zastupnika Koparskog kotara u Zemaljski sabor u Poreču.

Krajem listopada 1890. godine u Buzetu je otvorena hrvatska pučka škola. Na održanim općinskim izborima 1890. godine ponovno je pobijedila hrvatska stranka, a Franjo Flego je po drugi puta izabran za načelnika buzetske općine i ovu dužnost obavlja sve do 1. rujna 1894. godine, a zamjenjuje ga advokat dr. Mate Trijajstić.

Krajem 1906. godine Fran Flego je po treći puta izabran za načelnika buzetske općine. Slijedeće godine 1907. dovršena je gradnja Narodnog doma u Buzetu. Flego u Narodni dom premiješta općinske urede iz starog grada, zbog čega ga politički protivnici tuže. Upravni sud u Beču poništava odluku o preseljenju, pa se Flego odriče dužnosti načelnika. 1891. godine Franu umire prva žena, a on ostaje sam sa sedmoro djece. Ponovno se je oženio 1894. godine s Francicom Gregorec iz Ljubljane. U drugom braku rodilo se šestoro djece. Poslije napada na Frana Flega prigodom izbora 1921. godine i pljačke koju je od fašista doživio tih dana, Flego je podnio molbu da mu se odobri odlazak u Jugoslaviju. Molbi mu nije udovoljeno. Umro je u svojoj kući na Počekajima 25. prosinca 1930. godine, a pokopan je na groblju Sv. Lovreča kraj Črnice.

¹ Jakovljević Božo, Primorski slovenski biografski leksikon, Moh. družba Gorica (Gorizzia).

NAČELNIK OPĆINE DR. MATKO TRINAJSTIĆ

Poslije općinskih izbora 1894. godine 1. rujna za načelnika je izabran dr. Mate Trinajstić, advokat.

Matko Trinajstić² je rođen u Vrbniku 4. veljače 1856. godine. Školovanje je počeo u rodnom mjestu, pa u Krku, a zatim zajedno s braćom Dinkom odlazi na školovanje u Zadar. O braći se je brinuo ujak Dinko Vitezić, tada jedan od vodećih političara ovih krajeva Hrvatske. Braća najprije odlaze u bogosloviju u Goricu, ali ubrzo napuštaju ovaj studij. Matko odlazi u Prag gdje upisuje studij filozofije, ali zatim prelazi na pravni fakultet u Zagreb, pa Beč i Grac. Počinje službu pravnik u Trstu zajedno s Matkom Laginjom, a zatim odlazi u Vodnjan.

O Matku Trinajstiću Petar Strčić piše (Četiri krčka advokata u političkom životu istre i Kvarnerskih otoka, Odvjetnik XVIII, 9 str. 240):

"Matko je službu pravnik započeo u Trstu zajedno s Matkom Laginjom. Nastavio je u Vodnjanu, a odvjetničku praksu stjecao je u Vitezićevoj kancelariji. Odmah je postao - kao i Dinko - aktivni član hrvatsko-slovenskog građanskog pokreta u Istri. Tako je već 1885. god. javno nastupio na velikom narodnom taboru u Lindaru. 1889. god. je kandidiran u kotaru Pula - Vodnjan za Istarski sabor. Krajem te godine političko rukovodstvo pokreta šalje ga u Buzet, pa je ovdje otvorio i odvjetničku kancelariju. Međutim, djelovao je tako intenzivno da je ubrzo (1894) izabran za buzetskog načelnika (kao nasljednik Frana Flega), i za poslanika koparskog, buzetškog odnosno piranskog kraja u Saboru (od 1895. dalje). Izabran je bio i u prvi odbor velike prosvjetno-kulturne organizacije 'Družbe Sv. Ćirila i Metoda za Istru'. Svoje iskustvo stečeno na Krku - posebno u svojstvu tajnika krčke gospodarske zadruge - primjenjivao je u Buzetu gdje je postao predsjednik Kotarske gospodarske zadruge. Zajedno sa predsjednicama ostalih kotarskih zadruga u Istri (Vitezićem, Laginjom i drugima) vodio je žestoku borbu sa Zemeljskim gospodarskim vijećem, u kojem su glavnu riječ vodili talijanski predstavnici koji su provodili diskriminatornu politiku prema hrvatsko-slovenskim gospodarskim udruženjima.

Intenzivno se zanimajući za ekonomsku problematiku buzetškog kraja i Istre, on je prvi sugerirao i počeo primjenjivati poljske topove kao sredstvo za spašavanje vinograda od tuče. Za njegova načelnikovanja konačno je Buzet dobio vodovod, a prosvjetno je uzdizanje naročito potaknuo osnivanje Čitaonice. 1902. god. preselio se u Volosko gdje je radio i kao advokat i kao istaknuti društveno-politički radnik. No, ekonomska ga je problematika i nadalje intenzivno privlačila, te postaje i u ovom području tajnik gos-

podarske zadruge. U okvirima novih tekovina iz područja naprednog gospodarstva naročito je zaslužen za razvoj pčelarstva u liburniji, Kastavštini i na kvarnerskim otocima (u rukopisu je ostavio oveću zbirku narodnih pčelarskih naziva iz sjevernojadranskog područja). O ekonomskim problemima Istre i iz područja gospodarsko-prosvjetne problematike objavio je mnogo članaka u tršćansko-puljskoj Našoj Slogi".

27. listopada 1902. g. Naša sloga (30.X.1902) piše: "Odišao se od nas obljubljeni rodoljub, bivši načelnik, upravitelj posujilnice itd. dr. Matko Trinajstić s cijelom obitelji i otputovao u Volosko ... bio je predsjednik kot. gospodarske zadruge ... bio je pronicatelj poljodjelstva i zastupnik naroda."

Na sjednici 23. studenoga 1894. godine načelnik Trinajstić zahvalio se je franu Flegu riječima: "Ovoga divnoga muža, kojega su sa mnogih strana nepravедno napadali i klevetali, a koji se je preko 6 godina neumorno, trudio za dobro stanje i napredak občine i mnogo dobra učinio za svoj narod, te svojim požrtvovalnim radom stekao si neizbrisivih zasluga za općinu, zato predlažem da se mu izreče hvala i u ovaj zapisnik ubilježi."

Krajem 1902. god. za načelnika općine izabran je Antun Klarić pok. Josipa i Marije rođ. Draščić, rođen 11. rujna 1848. u Juričićima. umro je 1945. godine.

Početak 1907. godine Fran Flego je po treći puta načelnik, ali se je krajem iste godine zahvalio na ovom položaju, a na njegovo mjesto bio je izabran Petar Rašpolić, sin Silvestra i Ivanke rođ. Draščić, rođen 23. rujna 1858. godine u Pintorima, Sv. Ivan. Umro je 26. lipnja 1943. godine.

Petar Rašpolić je bio načelnik devet godina, do 10. studenoga 1916. godine, a tada je Kotarsko glavarstvo u Koprnu raspustilo općinsko zastupstvo i za upravitelja općine Buzet imenovalo je Kazimira Rada, kojem je privremeno do izbora novog zastupstva povjerena uprava općine. od Petra Rašpolića Kazimir Rade je 24. studenoga 1916. godine preuzeo upravo općine i upravo aprovizacije u Buzetu.

Kazimir Rade rodio se u Kastvu 1876. godine završio je učiteljsku školu u Koprnu. Prva i skoro zadnja učiteljska služba bila mu je na hrvatskoj školi u Buzetu. Godine 1920. bio je osuđen na tromjesečni zatvor u Trstu radi neznatne trice, iza čega je bio suspendiran. Imenovan je učiteljem u Črnici kraj Buzeta. Tu ga napala neizlječiva poznata boletica, koja ga shrva u mjesec dva. Bio je ponosan, dobar praktičnjak i trgovac. Prije rata pokrivaio je razna časna mjesta u raznim našim kulturnim i gospodarskim društvima u Buzetu. Bio je oženjen. Imao je četiri dčeri i sina. Umro je 1924. godine.

2 Strčić Petar, Četiri krčka advokata u političkom životu Istre i Kvarnerskih otoka, Odvjetnik XVIII, 9. Zagreb 1968.

Od 1887. do 1916. godine izabrano je sedam općinskih zastupstava. Na čelu općine bila su četiri načelnika, od 1916. godine jedan upravitelj općine.

Općinsko je zastupstvo u razdoblju 29 godina djelovanja održavalo sjednice, a o radu ovih pisani su zapisnici.

U Povijesnom arhivu Pazin, u fondu Općine Buzet, pod brojem 75, nalazi se knjiga "Zapisnici sjednica općinskoga zastupstva od 01. septembra 1894. do 29. novembra 1911. godine".

Veličina knjige zapisnika je 45 x 29 cm, knjiga je debljine 7 cm, a sadrži 842 stranice od kojih su 832 stranice rukom pisani zapisnici s 57 sjednica zastupstva od 1894. do 1911. godine. To su zapisnici sjednica održanih u III, IV, V i dijelu VI i VII saziva. U knjigu nisu pisani zapisnici sa sjednica održanih 1907. i 1908. godine, pa ovi nedostaju.

Godišnje je održavano od dvije do osam sjednica (1911. godine).

Zapisnici sjednice po godinama i danima:³

- 1894. godina 1. rujna i 23. studenoga
- 1895. godina 15. svibnja i 18. studenoga
- 1896. godina 26. ožujka, 6. kolovoza i 19. listopada
- 1897. godina 12. veljače, 20. svibnja i 20. rujna
- 1998. godina 5. ožujka, i 29. listopada
- 1899. godina 4. srpnja, 15. studenoga i 27. prosinca
- 1900. godina 12. ožujka, 23. lipnja i 22. studenoga
- 1901. godina 13. lipnja i 30. listopada
- 1902. godina 21. lipnja, 6. rujna i 24. studenoga
- 1903. godina 23. ožujka, 8. lipnja, 30. srpnja, 19. prosinca
- 1904. godina 6. travnja, 27. lipnja, 24. listopada i 16. prosinca
- 1905. godina 18. i 19. svibnja, 6. rujna i 11. i 12. prosinca
- 1906. godina 1. ožujka, 14. kolovoza, 3. i 4. prosinca
- 1907. i 1908. god. zapisnici nisu upisavani u knjigu
- 1909. godina 7. travnja, 8. srpnja i 28., 29. i 30. listopada
- 1910. godina 24. i 25. veljače, 11. svibnja, 10. i 18. kolovoza, 22. rujna te 21. i 22. kolovoza
- 1911. godina 2. ožujka i 30. ožujka, 17. svibnja, 30. i 31. svibnja, 29. srpnja, 6. i 7. rujna, 15. i 16. studenoga i 29. studenoga

U knjizi zapisnika, kao prilozi, na odgovarajućim obrascima napisani su proračuni za mjesnu, kao i za sve porezne općine. Proračuni su priloženi za 1910., 1911. godinu, a opsega su od 24 do 30 stranica. Knjiga sadrži

i 3 zapisnika Zdravstvenog odbora, i to sa sjednica 24. ožujka 1910. godine, 2. ožujka i 6. rujna 1911. godine. Zaključno s godinom 1899. u upotrebi je novčana jedinica forinta (for) koja ima 100 novčića (nov). Od 1900. godine u upotrebi je kruna (K), a ova ima 100 filira (fil).

Na prvoj, izbornoj sjednici zastupstva, 1. rujna 1894. godine potvrđen je izbor 29 zastupnika. Za načelnika je izabran dr. Matko Trinajstić, a izabrano je i 9 općinskih savjetnika koji ravnopravno sudjeluju u radu sjednica.

U istoj 1894. godini održana je 23. studenoga redovita sjednica zastupstva. Zapisnik je pisao Ivan Žic Kancelarić.

OPĆINSKO ZASTUPSTVO

U 1894. godini održana je jedna izborna sjednica⁴ i jedna redovita sjednica zastupstva⁵.

Uz 29 zastupnika izabranih na izborima, na prvoj sjednici izabrano je i 9 općinskih savjetnika koji ravnopravno sudjeluju u radu sjednica. Povodom izbora za načelnika dr. Matko Trinajstić rekao je prisutnima: "Zato treba da složnim silama upremo da uredimo što je u neredu, da popravimo općinske puteve, da poučimo puk redu i posluhu, da poštuje zakone i naredbe, i da vrši svoje dužnosti; osobito pak da plaća što je dužan. Vi kano općinski zastupnici i župani imate pravo od svojega puka tražiti da po zakonu odmjerenom radom, plaćanjem pristojbi i prinosa i posluhom svoju dužnost vrši, a ja imam opet pravo tražiti od puka što i Vi, a od Vas, da u svojem području budete radini i skrbni za opće dobro."

Na redovnoj sjednici 1894. godine usvojen je obračun (konzuntiv) za 1893. godinu. Izabran je 51 župan, a među ovim:

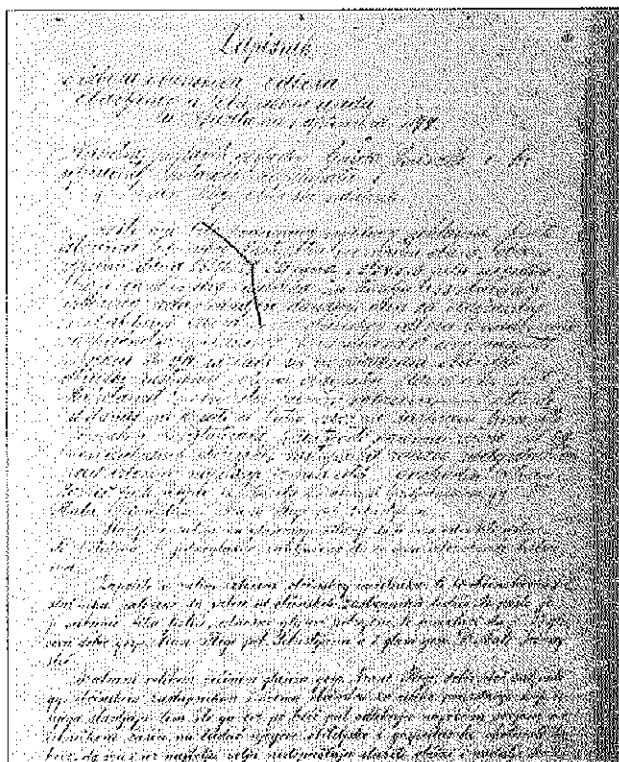
- za Sv. Martin, Draščić Grgo, pok. Josipa,
- za Štrped, Flego Anton, pok. Mata,
- za Sv. Duh, Zonta Ivan, pok. Mata,
- za Veli Mlun, Jakac Jakov, pok. Mata,
- za Mali Mlun, Jerman Mate od Ivana,
- za Zajerce, Škrkut Ivan,
- za Račju Vas, Božić Ivan od Mihovila,
- za Klenovšćak, Zlatić Juraj, pok. Mihovila.

Na istoj sjednici potvrđene su "listine siromaha pojedinih podobćina, kojima mora liečnik bezblatno pružiti pomoć, a općina odnosno podobćine, plaćati liekove". Naredne sjednice (15.V.1895) navodi se 250 siromašnih obitelji.

3 Zapisnici sjednica općinskoga zastupstva od 1. septembra 1894. do 29. novembra 1911. godine, Povijesni arhiv Pazin, fond Općine Buzet br. 75.

4 Sjednica 1. rujna 1894.

5 Sjednica 23. studenoga 1894.

Jedna od stranica knjige zapisnika.

Općinski savjetnik Jakov Draščić, kao seoski zupan moli da se godišnji sejam u Sv. Martinu, koji je bio uvijek 11. novembra, tj. na dan Sv. Martina, prenese na slijedeću subotu iza toga dana. Molbu je obrazložio s tim što se 11. novembra održava sajam u Kubeđu, koji, zbog toga što je poznatiji privuče sebi "vas puk i trgovce" tako da sajam u Sv. Martinu ostaje skoro pust. Zastupstvo je podržalo ovu molbu pa će se od C. Kr. Namjestništva tražiti promjena sajmenoga reda.

Raspravljala se prispjela pritužba o velikoj sablazni postojećeg groblja u Lanišću, koje je tako tijesno da se mrtvaci pokapaju jedan iznad drugoga. Zbog hitnosti rješavanja ovoga problema izabran je odbor od 9 članova za proširenje groblja u Lanišću.

Pred početak sjednice 15. svibnja 1895. g. načelnik izvještava zastupstvo da je pred osam dana bio u Puli na svečanosti porinuća broda Monarch, a kojoj je prisustvovalo i Njegovo Veličanstvo preuzvišeni car.

Na kraju rada III zastupstva napisano je "Izvešće dano od glavara dr. M. Trinajstića u sjednici 20. septembra 1897. godine općinskoga zastupstva u Buzetu o radu općinske uprave u godinama 1895. do 1897.". Izvještaj je pročitán, prihvaćen i tiskan pa tako umnožen. Izvještaj nije upisan u zapisnik niti mu je priložen.⁶

Izvještaj prikazuje sadržaj i način rada zastupnika pa ga donosimo u cijelini.

IZVJEŠĆE

Dano od glavara Dr. M. Trinajstića na sjednici 20. septembra 1897. općinskoga zastupstva u Buzetu o radu općinske uprave u godinama 1895-97.

Sa današnjim viećanjem zaključili smo naš trogodišnji rad kako zastupnici. Na koncu svoje uprave dobar gospodar povuče račun, da vidi je li bilo na škodi ili na dobitku. Vriedno je, da se i mi ogledamo nazad, te da vidimo, što smo uradili, je li možemo biti svojim radom zadovoljni i jeli možemo puku, koji nas je odabrao, mirnom dušom povratiti danu nam punomoć.

Svima je poznato u kakvih smo tužnih prilikah stupili u općinsku upravu. Tuča, ta naša nemila pratilica od mnogo godina amo bila je potukla mnoge krajeve naše prostrane općine. Bilo jih je, koji nisu imali ni što da posiju, a kamo li čim da se prehrane. Crna se pisala onim, koji nisu imali dvie krepke ruke, da s njima zaslуже po svietu krušac za sebe i za svoju tužnu obitelj.

U tolikoj nevolji općina se obratila na visoku vladu za pripomoć i primila je podporu od for. 4000. Time se je imalo nabaviti sjemenje za godinu 1895. i popraviti cestu u općini Svi Sveti i put od Sočerge preko Tuljaka na kotarsku cestu. Nego, jer nije bilo za ovo nikakova nacrtá, moralo se žalibože odustati od toga i potrošiti svih 4000 u nabavu živeža. Velim žalibože, jer da se potrošilo u popravak cesta, bi se bilo pomoglo onima koji su pomoć trebali i bi bilo ostalo od te pripomoći kakova traga i koristi svima.

Slijedeća godina je bila malo bolja od prve te smo izmolili od vlade u istu svrhu opet pripomoć od for. 2500. Posljednja godina je pa bila najgora jer ne samo da nam je tuča utukla skoro vas plod, nego nam je velika i nagla voda odnesla i zemlju sa briegová i kuće porušila, a peronospora uništila grozdje. Tu nam je visoka vlada opet priskočila u pomoć sa for. 4000 podpore, koji su bili potrošeni u nabavu živeža.

Tako za utišanje nevolja izmolili smo od vlade svega skupa for. 10.500 pripomoći. Nije se sa ovim sve zadovoljilo, pače malo njih se zadovoljilo, ali pomoglo se mnogim.

Držeć se one, da zdrava i čista voda je najpo-glavitniji uvjet čovječjem zdravju trsili smo se, da ure-dimo bunare i vodovode, ondje gdje se to moglo.

U Dvorih se napravilo vodovod dovedši u selo živu vodu udaljenu oko 300 metara i izviruću u nepristupnom mjestu. Pri tom se potrošilo u gotovini for. 1500, a robotom onih marljivih i požrtvovalnih seljana privredilo se najmanje for. 1900. Vlada nam je pri tom

6 Sjednica 23. XI 1894.

priskočila u pomoć sa for. 700, a pokrajinski odbor sa for. 250.

U Brgudou se je s temelja preuređio i proširio bunar žive vode. Potrošilo se for. 258595. Vlada nas je pomogla sa for. 600, a pokrajina sa for. 200. Kad bi se amo uračunalo robote vrljih Brgudčana, potrošak bi poskočio barem na 1000 for.

U Račjoj Vasi se uredio vodovod kojim se dovela u selo živa voda udaljena do 350 metara. Djelo još nije kolaudirano al proračunano je bilo na for. 1800. I ovdje se uradilo mnogo sa rabotami.

U svih trih ovih selih priredilo se posebno napajalište sa blago i perilište.

Ove tri radnje nadmašuju kud i kamo vodovod za Buzet, kakovim se ne mogu ponositi mnogo veći gradovi i varoši, nego li je ovaj. Dovala se u grad voda od daljine od tri kilometra. Sgodan položaj grada i trih izvora, koji vodu davaju, upriličilo je, da se može voda dovesti i u najviše stanove. Djelo će biti po svemu gotovo do desetak dana, ali građani i seljaci, koji dolaze u grad, mogu se već sada po volji naužiti zdrave i pitke vode iz gorskoga vrela. Ukupni potrošak proračuna je na for. 17.000 a biti će i veći. Obzirom na ogranak na Fontani, koja se nalazi baš na razkrižju puteva, koji vode u Motovun, u Trst, Kopar, na Kras i u Roč, vlada nam je podielila pripomoć od for. 8500 t.j. 50 % a pokrajina od for. 1000.

Bilo se zaključilo bunar u Humu i postiglo se bilo od vlade doznaka od for. 100, a od pokrajine for. 50 - ukupno for. 150, na koliko je uprav bio proračunan potrošak, ali oni u Humu odbili su to sve izlikama da će potražiti vodu u boljem mjestu. Tu se obistinila ona stara rečenica da je "bolji" neprijatelj od "dobra" prijatelja te Humljani još i danas piju vodu iz bunara, gdje se žabe legu!

Danas se je zaključila radnja vodovoda i napajališta u Strani sa proračunanim troškom od for. 1450. Vlada je i ovdje obećala for. 600 potpore, a možemo računati, da će nam i pokrajina priteći u pomoć.

Izvedenje tog djela prepuštamo budućem občinskom zastupstvu. ovo će trebati da uredi još i bunar u Račicah - šternu u Velom Mlunu, za koje radne smo izmolili od vlade, da nam po svojem mjerniku priredi shodne nacrite i proračune.

Do sada su u našoj občini oskrbljena uredjenimi zdenci, bunari i vodovodi sela Dvori, Ornica, Rakitovec, Brest, Klenovšćak, Račja Vas, Podgore, Lanišće, Brgudac, Draguč, Štrped, Sv Martin i grad Buzet. Buduća zastupstva skrbiti će da se taj broj znatno pomnoži i da ne bude ni sela ni zaselka bez zdrave vode!

Uz dobru pitku vodu najpotrebniji su za kmeta dobri putevi, pa smo mi i tu vršili svoju dužnost.

Sa rabotami po zakonu odmjerjenimi uredili smo puteve u Svih Svetih u Malom Mlunu i na Vrhu. Sa radnjom občinskih dužnika na račun interesa uredili smo

puteve u Crnici, po buzetščini u Štrpedu, u Sv. Martinu i u Sv. Ivanu. Nadalje uredio se put od Saleža preko Račdina i u Kosorigi. I drugdje se nastojalo uzdržati puteve u povoljnom stanju.

Htjelo se je preći na uredjenje svih puteva po nekom planu i u tu svrhu glasovalo namet od 10 % u cijeloj mjesnoj občini, ali dotični zaključak bio je usljed utoka ukinut od pokrajinskog odbora, jer da nije bilo odlučeno uni gdje i koliko se ima trošiti, niči da su priredjeni nacrite i troškavnici.

Bilo bi se nastojalo, da se prokrči i popravi kolnik od Krbavčiča preko Šantića, Merlica i Sv. Duh na carsku cestu kod Podrečaka, čim bi se bio prikratio za dvie ure put onim, koji idju od buzetske stanice u Crnicu, Sočergu, Salež, Movraž, Smokvicu, Pregaru, Gradinje i Topolovac ili iz Krasa u Kopar i obratno, ali se nije učinilo ništa i to ne našom krivnjom. Nacrt je pripravljen već godine 1893. po zemaljskom mjerniku g. Križmaniču, a trebalo je da se još izvidi privatna vlasništva, što će se tim zauzeti, i da je se procieni. U tu svrhu, i da pregleda gotov nacrt na licu mjesta, došao je ovamo u marču i apriju 1895 zamaljski pristav g. Ivančić i mjerio je desetak dana. Čekalo se dvie godine, da nam pošlje njegov operat, za kojega se načelniku reklo, da je gotov, pak nam se prošloga maja odgovorilo, da skrbimo sami za one izvide i za procjenu, jer da je g. pristav izstupio iz službe pokrajine! - Biti će skrb novoga zastupstva, da izvidi, jer je nema u ovo nekoliko mjeseci, gdje smo imali toliko raznih važnih poslova, nedostajalo za to vremena.

Da bude bolja sveza medju postajom Počekaj i medju gradom, bilo je dobilo dozvolu za postavu telefona, ali jer je bio trošak znatan, jer se imalo drugih mnogo važnijih potreboča, a sredstava malo, i jer grad nije za to pokazao osobita zanimanja, moralo se od toga odustati.

Mjesto toga se izprosilo od c.k. ravnateljstva pošta i brzojava uvođenje ruralbe pošte. Tri puta na tjedan obadju dva poštanska teklića sela Štrped, Crnica, Movraž, Sočerga i Pregara s jedne strane a Sv. Martin, Sv. Ivan, Sv. Donat, Vrh i Račice s druge strane. Opetovanimi molbami postigli smo, da se uzpostavi poštanski ured u Lanišću. To uzpostavljenje mora po obećanju slediti još ove godine.

Stanovnici občine Hum želili su odavna, da se uredi željeznička stanica u Buraju, izmedju Boruta i Lupo-glava. Željezničko ravnateljstvo je na naše molbe pristalo, ako občina preuzme na trošak od for. 2320. Zastupstvo je u tom pogledu stvorilo svoj zaključak još u sjednici 26. marča 1896, ali jer je bio trošak prevelik, a občina siromašna, molilo se zemaljski odbor, da pošto se radi o stvari obće koristi, priskoči občini u pomoć sa priličnom podporom. To se molilo dne 7. maja 1896, ali još ni rješitbe nije dobilo.

Usljed lanjskih velikih kiša prodrila je voda nasip kod

mosta Sv. Ulderika, te se razlila po njivah i livadah, tako da se nije moglo iz Bužeta u obćinu Svi Sveti ako ne na ledjih čovjeka prevozača. Jer je bila i kotarska cesta kod mosta sva pod vodom, nije se moglo ni sa vozom preko. Iza usmenog i pismenog moljkanja kod zemaljskog odbora i kod vlade, primilo se od ove pripomoć od 2000 for., kojimi se je uzpostavio nasip, proširila i očistila rieka Mirna u daljini od 4-500 metara. Sada čekamo već četiri mjeseca da novi cestovni odbor popravi vodom razderanu cestu kojom je teško i pogibeljno prolaziti sa vozovima.

Od mnogo godina je visilo uredjenje posjeda obćinskoga tla u Račićah i na Vrhju. Danas je to već uredjena stvar. Ono u Račićah je bez velika troška uknjiženo već sve na ime dotičnih vlasnika, a za ono u Vrhju slobodno je, da to uredi svaki pojedini vlasnik, ako ne voli čekati da se to sa neznatnim troškom uredi onako, kako se je uredilo za Račice.

U Pregari, gdje razdioba obćinskog tla visi već preko dvadeset godina, gdje su se kod prve nedovršene diobe počinile velike nepodobštine i nepravice, danas se usljed naših zaključaka i uputa provadja pravednija dioba a na budućem zastupstvu će biti, da to konačno uredi.

Na njemu će također biti da dovrši diobu u odlomku Smokvici provedbom gruntovne uknjižbe na ime pojedinoga obćinara prema današnjem posjedu. To bi bili mi već odavna uredili, kad bi se bilo c.kr. kotarsko poglavarstvo požurilo, da nam rieši zadnji spis u tom pogledu, spis koji čeka već čitavih devet mjeseca svoju rješitbu, premda smo to nekoliko puta požurili pa jednom i kroz c.k. namjestništva.

Buduće zastupstvo morati će takodjer provesti diobu obćinskog tla u Trebešah i Butarih, koju smo mi zaključili u prošloj sjednici.

I na Krasu se htjelo dieliti obćinsko tlo, u Račjoj vasi, ali zastupstvo se vrlo temeljitih razloga nije toga dopustilo. Nasuprot izdalo se za svaki odlomak paševne redove, koji se na obće zadovoljstvo obdržavaju.

Za obćinu Brgudac se sklopilo pogodba sa g. Hans Wildom, kojom mu se dalo u zakup kopanje kamenja i mramora uz povoljne uvjete. Bude li zakupnik vršio pogodbu, nadamo se, da će onaj zabiti kraj imati pri tom dosta zasluge i da će se tim otvoriti novo vrelo dobitka.

U ovih trih godinah naše uprave dogradile su se neke obće zgrade, a neke se započele i dogradile. Medju prve spada kapelanija i škola u Pregari. Pregarčani, žilavi, odlučni, požrtvovni i složni ljudi borili su se skoro 30 godina, da postignu svoju vlastitu kapelaniju; tužili se, moljkali ča do Beča, ali zaludu. U čvrstoj nadi da će ipak doći do vlastitog kapalana, ako mu priprave udoban stan, dali se na gradnju i dovršili ju sa troškom od oko 8000 for. sa svim sami, bez ičije pomoći, osim bezkamatnog zajma, što njim ga dala

sveta družba Sv. Ćirila i Metoda za Istru. Nešto to, nešto opetovane molbe i prikazanje velike potrebe jedne kapelanije u onom pitomom kraju pomoglo je, te se danas može smatrati konačno sistemizirano mjesto kapelanije, a mi smo u ovoj godini glasovali odnosno utemeljiteljno pismo.

Ima pedeset i dvie godine što je carskim pismom odlučeno ustrojenje nove plovanije u Brestu, ali do danas ta plovanija još ustrojena nije. Najvećom zaprekom bilo je što nije bio sagradjen župni stan. Danas je to gotova stvar jer se ove godine dogradilo taj stan i školu sa troškom od 8200 forinta. Nadamo se, da će taj stan dobiti do skora svoga stanara i da će tim biti nagradjen trud okretnih Breščana i oživotvorena njihova više nego pedesetgodišnja želja!

Slum, vriedan tekmac Brestu, nije ni on stao prekrštenih ruku. On si je sagradio udoban stan sa svaćenika još onda, kada mu se obećivalo, da će se ondje podići plovanija. Sada si je pak sagradio liepu primjerenu školsku zgradu, gdje se već njegova djeca uče u početnih naucih. Tu je on potrošio do 3000 forinti.

Ni Brgudac nije htio biti zadnji, već si je i on sagradio školsku zgradu sa isto tolikim potroškom u nadi, da će dobiti doskora i učitelja. Školske ovlasti se nebi smjele oglušiti ovolikom pregnuću siromašnih Krašani!

Sva ova tri kraška sela dobila su za ove zgrade podporu od družbe Sv. Ćirila i Metoda za Istru.

Jedna od najljepših uspomena, što će jih naša uprava pustiti, biti će, uz bužetski vodovod, svakako bužetski zvonik. Ljepši, viši, širi i čvršći od prijašnjega diže se on na mjestu gdje je stari stajao. Do koji tjedan biti će sve po domaćih ljudih dovršeno, pa će u sebe primiti nova tri liepa zvona, u Ljubljani lievana i novu uru u Beču skovanu.

Za sve ono i za vodovod bužetski izdati će obćina osim 9500 for. podpore još preko 23000 forinta i vas će taj potrošak pokriti, a da ne bude od svoga otudjila, niti se za novčić više obteretila, nego li jest. To se ima zahvaliti mudrim zaključkom obćinskoga zastupstva!

To je ono što se učinilo vani ovih četiri godina, gdje smo se sastali na zadnje vijećanje. Ovdje pak, u uredu, nastojali smo, da zadovoljimo svačijoj želji nepristranim postupkom držeći se strogo zakona i da riešavamo naš zadatak sa dužnim obzirom i sa mogućom brzinom, tako da nam nije bilo prikora sa nijedne strane. Tomu se imamo vrlo mnogo zahvaliti našem činovniškom osoblju, koje je u svako vrijeme pokazalo, da znade i da hoće svoju dužnost vršiti.

U jednom se samo nije učinilo onoliko, koliko se htjelo, a to je u uredjenju obćinskih glavnica, gdje ima interesa neplaćenih za mnogo godina. Prizivalo se i tjeralo, mnogo se toga utjeralo što se smatralo izgubljenim, ali obzirom na dobe, vrlo slabe tri godine, moralo se popustiti i potrpiti.

Jednu smo stvar dognali do kraja, a to su računi sa bivšim načelnikom Adolfom Clarici, koji kroz dvanajst godina upravljanja nije računa nikada položio, pa je bio od nas prisiljen, da ga sudbeno položi, a jučer baš mi je bila dostavljena osuda ovoga suda, kojom je on osuđen na platež for. 1500 t. j. onoliko, koliko je manjka našao zemaljski činovnik.

Po ovom što rekoh, i to vam, g.g. zastupnici u pamet dozvah, možemo reći, da smo svoju dužnost sdušno vršili i da možemo mirnom savjesti povratiti puku mandat: to sam učinio ja, to je učinio on, niti će jednomu samomu pripisivati zasluge za ovo ili za ono. Mi kažemo i kazati ćemo: svi smo to učinili i svima idje hvala, jer smo bili svi od načelnika pa do župana i po župana u najmanjem selu kako jedna duša, kako prsten na verigi, baš onako kako sam, nastupajući načelništvo, preporučio da budemo.

To je sve plod sloge naše, a ujedno i dokaz, da našem puku ne treba ničijega tutorstva ni skrbništva već da u svojoj kući može gospodariti najbolje on sam. To je on dokazao dovoljno u ovih posljednjih deset godina od kad ima občinsku upravu u svojih rukah, jer u ovo deset godina uradilo se u općini dobra više nego kroz četrdeset godina gospodarskog upravljanja.

Mi smo naš zadatak dovršili i sad se možete vratiti svojoj kući. Kad onamo dodjete, kažite puku što se sve za vašega upravljanja uradilo i recite mu, da prigodom novih izbora izabere, ako hoće, i nove ljude, ali svakako ljude, koji će poći stazom utrenom od naših vrlih predšastika u ovih deset god. I stazom od nas nastavljenom. Tako, i samo tako graditi će on svoju sreću i svoj mir, što mu ja, a i vi sa mnom od srca želite.

Općinsko zastupstvo i po nekoliko puta godišnje raspravlja i usvaja obračun (konzuntiv) za proteklu godinu i prihvaća proračun za narednu godinu.

Izdvajamo primjer za 1895. godinu kada je proračun sastavljen s ukupnim rashodima od 12006 for. a s prihodima od 9794 for. ili s planiranim manjkom od 2212 for., ali su na istoj sjednici⁷ planirani i posebni prihodi s kojima će se pokriti manjak planiranog novca u proračunu.

Petnaest godina kasnije, za 1910. g.⁸ planiralo se 22280 K prihoda i toliko rashoda. U proračunu za ovu godinu osigurano je za općinskog glavara 1000 k godišnje za zastupanje općine, a 700 kr zastupnica kao džepni trošak. Godišnja plaća tajnika i blagajnika je po 2000 K, kancelista 1200, pisara 900, a poslužnika 720 K. Za troškove javnih svečanosti planirano je 10 K. Uz

proračun za mjesnu općinu, sastavljao se je i proračun za svaku porezunu općinu.

Prisutna je inflacija novca. Već 1911. godine planiran je proračun na 28100 K prihoda i rashoda.

Na početku rada zastupničkih sjednica, osobito od 6. saziva dalje čitaju se priopćenja, a to su ostvarenja zaključaka ranijih sjednica i prispjele okružnice od Kotarskog kapetanstva, satništva iz Kopra. Bilo je bezuspješnih pokušaja da se broj točaka dnevnoga reda ograniči na 20 točaka.⁹

Zastupstvo usvaja prijedloge i zaključke i ovlašćuje ili naređuje općinskom glavarstvu da ih provede.

Dosta je predmeta kojima se priznaje pravo na zavičajnost. Na jednoj sjednici¹⁰ priznata je zavičajnost Jakovu Vičiću iz Postojne jer je Općinsko poglavarstvo iz Postojne molilo da se ovom željezničaru iz Postojne prizna pripadnost u buzetskoj općini jer već preko 10 godina ovdje stanuje.

Kako su nedjeljom svi javni uredi zatvoreni, trebao bi i buzetski općinski ured u nedjelju biti zatvoren. To je potrebno radi toga da bi se poštovali blagdani i zato da se općinskim činovnicima omogući odmor i omogući da obave svoju kršćansku dužnost. Zastupstvo je 4. lipnja 1899. godine odlučilo da će općinski ured biti nedjeljom zatvoren, a iznimke su vojna prijavljivanja, izdavanja stočnih putnica i sl.

Zastupstvo je 1897. godine odobrilo Mati Šverko, Podgače, da na općinskom zemljištu izradi vjetromlin¹¹.

Ovaj je mlin bio izgrađen, i radio je nekoliko godina.

Kod jačeg vjetera radio je brže, a kod slabijeg sporije, pa je postojala uzrečica "kao gajski mlin".

Na sjednicama su se rješavale razne molbe, kao, molbe za potpore, za oprost od općinskih taksi, molbe za sniženje kamata, za prodaju općinskog zemljišta, odobravane su molbe za krčmarenje.

Mnogo je rasprava o prodaji općinskog zemljišta.

Odobreno je da se za poljsko šumskog čuvara u Smokvicama ubere godišnje 1 for. po domaćinstvu¹².

Dvojici općinskih radnika, Vjekoslavu Troštu i Romanu Jermanišu¹³ odobreno je po 20 kruna odštete jer su već duže vrijeme na dužnosti nosili svoja odijela (oprave).

Kućevlasnici Caniani Natale i Marija iz Buzeta pokazali su stanarinu za prostorijske u kojima je smješten općinski ured. To je razlog da se je općinski ured preselio u jednu od zgrada sazidanih za učiteljske sta-

7 Sjednica 23. 11 1894.

8 Sjednica 10. 2. 1910.

9 Sjednica 31. V 1911.

10 Sjednica 24. X. 1904.

11 Sjednica 11. 2. 1897.

12 Sjednica 30. X 1901.

13 Sjednica 30. X 1911.

nove na Fontani¹⁴.

Travnja mjeseca 1904. godine općina je primila zahvalu oblasti Travnik, kojom zahvaljuje na oblasti Travnik, kojom zahvaljuje na pomoći od 100 K za travničke pogorelice¹⁵.

Zastupnik s Krasa predložio je 1904. godine¹⁶ da se na Krasu u Klenovščaku održava mjesečno jedan sudski dan. Ovaj se prijedlog i usvojio jer je Bradetić Anton iz Klenovščaka 11. ožujka 1911. godine tražio odštetu za iznajmljenu prostoriju u kojoj se je "obržavao" uredovni sudbeni dan. Najamnina se nije naplaćivala, međutim nastali su troškovi čišćenja i grijanja prostorije. Nije mu odobren traženi iznos od 120 K, ali mu je na slijedećoj sjednici odobrena minimalna odšteta.

Ustanovljeno je da se dimnjaci trebaju redovito čistiti 3 puta godišnje¹⁷. Od glavarstva jednog dimnjaka naplaćuje 4 fil. za dimnjake dvokatnice 20, trokatnice 40, a četverokatne zgrade 40 fil. Općina je od postolara Frana Krivičića iz Buzeta kupila za 100 K kuću na Malog trgu. Kuća je kupljena jer bi se na tom prostoru mogla napraviti mala tržnica, a ova nedostaje Buzetu "jer se stvari prodaju u okolici crkve što ipak nije prilično"¹⁸ Kupnju kuće s 20 k pripomoci će i privatnici. Spominje se rušenje kuće, pa se misli na tržnicu na otvorenom.

Jakov Flego pok. Antuna iz Buzeta "užigač ferala" dobiva mjesečnu plaću 10 K.¹⁹ Potvrđeno je imenovanje redara Nicefora Pauletica²⁰.

ZDRAVSTVO

Prema postojećem zakonu koji se odnosio na zdravlje stanovnika svaka je mjesna općina imala zdravstveni Odbor. Dužnosti ovog Odbora bile su da savjetuje o poboljšavanju zdravstvenih prilika u općini i da u tom pogledu sastavlja odgovarajuće prijedloge²¹.

Uz načelnika i občinskog liječnika Odbor je imao i pet članova koje je biralo zastupstvo.

Početkom trećeg općinskog saziva u Zdravstveni Odbor bili su izabrani Vincent Janković, ljekarnik, Ivan Bužan savjetnik iz Lanišča, Jakov Draščić pok. Jakova, občinski zastupnik iz Sv. Martina, Ivan pok. Mate Sirotić, zastupnik iz Sov polja i Ivan Skrgat, općinski župan iz Zajerci.

Općinski liječnik dr. Ivan Mantovan je na vrijeme pre-

dao ostavku na službu. Na njegovom će mjestu ostati njegov zamjenik dr. Petar Pavle Deluca. Riječ je o savšenom liječniku koji bi želio raditi i dalje²². Na istoj je sjednici raspisan natječaj za radno mjesto liječnika za zdravstveno okružje Buzet - Roč, a predstavnici ovih općina izabrat će liječnika.

Kotarski kapetanat u Koprnu naložio je općini da imenuje jednu općinsku primalju sa godišnjom plaćom od 120 Kruna ili da se tolik iznos raspodjeli kao nagrada svim primaljama ove općine.

Za prvu općinsku primalju 6. prosinca 1904. godine imenovana je Ošo Kristina Timena iz Buzeta.

Zastupnik s Krasa predložio je da općinski liječnik dva puta mjesečno obavlja liječničke preglede na tom dijelu općine²³. Prema ovom prijedlogu liječnik bi jednom u mjesecu obilazio bolesnike u Rakitovcu, Danama, Trsteniku, Račjoj Vasi i Lanišću, a drugim bi obilaskom obuhvatio bolesne u Brgudcu, Podgačama, Praočama, Klenovščaku i Slumu.

Općinski liječnik dr. Letis uvida opravdanost prijedloga, ali je poteškoća u troškovima jer on uz svoju plaću ne bi mogao preuzeti tu obavezu. On je obećao da će sastaviti troškovnik za obilazak bolesnika u kraškim selima. Nije prihvaćen prijedlog dr. Letisa da se primalji u Lanišću Jeli Grbac odredi godišnja nagrada za rad. Prijedlog nije prihvaćen zbog toga jer da ona kao i druge primalje primaju nagradu kod svakog poroda.²⁴

Na tri održane sjednice Zdravstvenog odbora o radu kojih su sačuvani zapisnici raspravljalo se je o uređenju zdravstvenih okruga, o sistematizaciji mjesta primalja, o bolesničkim troškovima u općini i dr.

Utvrđena su dva zdravstvena okružja: Buzetsko i Ročko. Na sjednicu održanu 6.09.1911. godine bio je pozvan i Petar Pavletić, načelnik Općine Roč, i tajnik Maljevac.

Spomenimo da je Petar Pavletić, sin Ivana, rođen 1890. godine u Čiritežu, od 1903. godine kao prvi Hrvat načelnik općine u Roču.

ŠKOLSTVO

Od 1869. godine škole su podržavijene a uprava i nadzor nad školstvom preuzelo je Pokrajinsko ili Zemaljsko školsko vijeće za Istru.

14 Sjednica 30. 3. 1911.

15 Sjednica 16. 12. 1904.

16 Sjednica 6. IV 1904.

17 Sjednica 6. 4. 1904.

18 Sjednica 18. i 19. V 1905.

19 Sjednica 29. VII 1911.

20 Sjednica 29. VII 1911.

21 Sjednica 11. 12. 1897.

22 Sjednica 16. 12. 1904.

23 Sjednica 18. i 19. V 1905.

24 Sjednica 2. III 1911.

U kotarevima su postojala kotarska školska vijeća, na čelu kojih je kotarski glavar, kapetan, a u općinama su bila općinska školska vijeća s općinskim načelnikom kao predsjednikom²⁵.

Mjesno školsko vijeće, kako se nazivalo općinsko školsko vijeće, je bila prva i neposredna vlast za pučke škole. Ono se je sastojalo od zastupnika škole, crkve i općine²⁶. Zastupnik škole je najčešće nadučitelj škole, a on vodi i poslove vijeća.

Općinsko bi zastupstvo na jednoj od sjednica svakog novog saziva biralo člana u mjesno školsko vijeće. U trećem sazivu (1894) u vijeće je izabran Fran Flego, općinski savjetnik.

1896. godine²⁷ za nadučitelja škole u Buzetu izabran je Josip Bačić. Na prijedlog školskog vijeća 1903. godine izabran je za ravnajućeg učitelja u Lanišću Antun Opašić.

Pripremajući se za obilježavanje 50 godina vladavine cara Franje Josipa I, općinsko je zastupstvo radilo na uključivanju općine u program proslave. Uz manifestacioni dio, održavanje mise po plovanijama, paljenje kresova i pucanje mužara predloženo je da se ustanovi i jedna stipendija od 100 forinti godišnje za siromašne đake srednjih i visokih škola ove općine uz iste uvjete pravila stipendije usvojenih na sjednici 18. listopada 1888. godine²⁸. Da bi se prikupio novac, uveo bi se namet od 5% na sve izravne poreze za cijelu općinu za tri godine, na koji način bi se prikupilo 2400 for. Tri godine kasnije²⁹ stipendija je postala trajnom i nazvana je jubilejska zaklada Buzetska Franjo Josip I. Davat će se dvije stipendije po 200 K ili 400 K ukupno. Pravo na uživanje stipendije imat će siromašniji, marljivi i bolji daci na srednjim ili visokim školama.

Prema izrađenim nacrtima odobrena je gradnja škole u Sovinjaku³⁰. Prije otvaranja nove škole izabrala bi se povjereništva u koje zastupstvo bira svoje predstavnike da odluče o školskom opsegu³¹. Tako se predstavnici biraju za Račjavas³², pa za Vrh, Movraž, Brgudac i Da-

ne³³ i Prapoče³⁴.

Mjesno školsko vijeće poslije obavljenih priprema za sistematizaciju obraća se kotarskom školskom vijeću u Kopru s molbom da sistematizira deset škola u ovoj općini³⁵.

Dalioggio Luigi imenovan je za nadučitelja talijanske osnovne škole u Buzetu, a Anton Blažić za nadučitelja u Lanišću³⁶. U Humu je za ravnatelja škole izabran Andre Jakac³⁷.

Zastupnik Ivan Sancin predlaže 7.04.1909. godine da se u Buzetu sagradi jedna nova školska zgrade za potrebe hrvatske škole. Na taj bi način i talijanska osnovna škola dobila dovoljno prostora jer bi se iz zajedničke zgrade u Buzetu iselila hrvatska škola.

Na narednoj sjednici³⁸ razmatrani su troškovi za gradnju škole u Buzetu, na Fontani. Da bi se uz novu školsku zgradu izgradili i stanovi za učitelje, podići će se kod Zavoda za općinske zajmove za istru kredit od 135000 K.

Troškovnik za gradnju škole u Prapočama prihvaćen je 1911. godine i osnovan je odbor za gradnju³⁹.

Izlaskom "Malog istranina" 1906. godine općina je naručila po 2 primjerka ovog dječjeg lista da bi se podijelili najboljim učenicima⁴⁰. Sjednica Zastupstva 1. 2. 1906..

CRKVA

Crkvene župe Bužeštine pripadale su Tršćansko - koparskoj biskupiji pa tako i Goričkoj nadbiskupiji.

U istarskim crkvama, osim na području krčke biskupije, glagoljica je nestala u prvoj polovici 19. stoljeća. Mjesto glagoljice, sami svećenici kod služenja mise pjevanje poslanice i evanđelja izvodili su na hrvatskom jeziku⁴¹. Na Čičariji, kao i još nekim dijelovima Istre na hrvatskom su se jeziku pjevali svi dijelovi mise koji svećenik obično pjeva. Naredbom iz Rima 1898. godine zabranjeno je pjevanje dijelova mise

25 Rubesa Vinko, Mjesno školsko vijeće, Narodna prosvjeta, 10. i 11/1907.

26 Sjednica Zastupstva 26. III 1896.

27 Sjednica Zastupstva 26. III 1896.

28 Sjednica Zastupstva 29. X 1898.

29 Sjednica Zastupstva 13. 6. 1901.

30 Sjednica Zastupstva 18. i 19. V 1905.

31 Sjednica Zastupstva 27. VI 1904.

32 Sjednica Zastupstva 18. i 19. V 1905.

33 Sjednica Zastupstva 10. i 19. V 1905.

34 Sjednica Zastupstva 18. VIII 1910.

35 Sjednica Zastupstva 3. i 4. 12. 1906.

36 Sjednica Zastupstva 7. 4. 1909.

37 Sjednica Zastupstva 7. 4. 1909.

38 Sjednica Zastupstva 11. V 1910.

39 Sjednica Zastupstva 2. III 1911.

40 Sjednica Zastupstva 1. 2. 1906.

41 Milanović dr. Božo, Hrvatski narodni preporod u Istri knjiga II, Pazin 1973. str. 316.

na hrvatskom jeziku. Poslije pet godina, kada je biskup Nagl tražio dosljedno sprovođenje naredbe iz Rima došlo je do nazdovoljstva među hrvatskim svećenicima i vjernicima.

Savjetnik Fran Flego predložio je 21. VI 1902. godine "da se na narednu sjednicu na dnevni red zastupstva stavi zahtjev kod nadležnih oblasti te ispoljuje da se uvede u naših crkvah gdje samo skoro isključen hrvatski i slovenski narod kod svih Bogoslužja i pjevanja, neka latinski jezik ostane što svećenih kod mise tiho molit".

Na sjednicama zastupstva birani su predstavnici odbora za gradnje crkvenih zgrada ili župnih ureda.

Zbog pokrića troškova za popravak župnog ureda u Movražu⁴² udario se namešt tako da se 1/3 novca prikupi u Smokvicama, a 2/3 u Movražu i Dvorima. Naredne sjednice⁴³ odlučeno je da se župniku Josipu Benediku plati svota od 305 for. koju je svotu on predujmio za popravak župnog stana i crkve u Movražu. Na jednoj sjednici⁴⁴ raspravljalo se o molbi župnika Karla Snjidarčiča da se njemu kupi jedan konj koji mu je potreban za obavljanje njegovih duhovnih dužnosti.

Stanovnici Pregare mole 1902. godine da se pristupi gradnji seoske crkve⁴⁵. Kapelanu Vranjecu nije se moglo udovoljiti molbi da mu se plati nagrada za poučavanje vjeronauka u školi⁴⁶. Odobrena je gradnja crkve u Saležu, izabran je odbor i sastavljen troškovnik za gradnju⁴⁷.

1905. godine usvojen je nacrt proračuna za gradnju župne kuće u Račicama⁴⁸. Za zvonara u Lanišću svaki je "kmet" sela Račjavas dužan plaćati po 10 para na godinu⁴⁹ Kapelanima i župnicima koji ne stanuju u crkvenim zgradama isplaćuje se naknada za stanarinu. 1909. godine kapelani u Buzetu naknadu od 30 K, a župe upravitelj 40 K⁵⁰.

ZVONIK U BUZETU

Buzetski gradski zvonik bio je 1895. godine u tako lošem stanju da je predstavljao opasnost za prolaznike

jer se mogao svakoga časa srušiti.

Na tu opasnost žalili su se i sudbeni i porezni činovnici, jer je zvonik bio u blizini mjesta gdje su radili. Zato je bio pozvan građevinski inženjer, a ovaj je zaključio da stari zvonik treba srušiti. Zastupstvo je izabralo odbor da pozajmi novac za rušenje postojećega i gradnju novoga zvonika⁵¹. Sastavljen je i proračun za gradnju novoga zvonika i nabavu 3 zvona i sata.

Dvije godine kasnije⁵² putem javne jeftimbe izabran je Andro Vivoda, zidar i poduzetnik iz Velog Mluna kao najpovoljniji "nudloc" da izgradi zvonik za 10319 forinti.

Radovi na podizanju zvonika dobro su napredovali, a kada je izvođaču ponestalo kamena, tražio je da mu se odobri koristiti kamenolov Sv. Jurja na sjevernoj strani grada. Josip Agapito⁵³ je neuspješno prosvjedovao protiv korištenja kamenoloma kod Sv. Jurja jer da se na taj način ugrožava sigurnost grada. Godinu dana kasnije⁵⁴ likvidirani su troškovi za gradnju zvonika. Andro Vivoda je molio pomoć u novcu da bi pokrio veće troškove od predviđenih, jer da su troškovi bili veći od 12000 for.

U Buzetu je na kraju ulice Riparo (Lopar) 1898. godine ureden muzej. Načelnik je dao da se prikupi nekoliko spomen ploča i reljefa, a mons. Flego je dozvolio da se za postavljanje i izlaganje ploča iskoristi zid župnog ureda⁵⁵. U to vrijeme zasađen je i red koprivića, tako da je nastalo, danas lijepo šetalište uz južne gradske bedeme.

Općina je 1903. godine⁵⁶ sklopila ugovor s poduzetnikom gradnje s Pavletičem Ivo Marija koji je preuzeo gradnju zvonika u Vrhu za iznos od 16000 kruna.

GRADNJA ŠIROM OPĆINE

Županstvo u Račjojvasi molilo je općinu da pomogne u tom selu sagraditi vodovod. Troškovi bi iznosili 1800 for., od ovoga iznosa mještani sela dali bi 1000 for., a 800 for. tražiti će pomoć od zemaljskog odbora i vlade⁵⁷. Na istoj sjednici krajem 1894. godine

42 Sjednica Zastupstva 15. V 1895.

43 Sjednica Zastupstva 18. 11. 1895.

44 Sjednica Zastupstva 4. 6. 1898.

45 Sjednica Zastupstva 24. XI 1902.

46 Sjednica Zastupstva 11. 12. 1903.

47 Sjednica Zastupstva 24. X 1904.

48 Sjednica Zastupstva 18. i 19. V 1905.

49 Sjednica Zastupstva 28., 29. i 30. X 1909.

50 Sjednica Zastupstva 28., 29. i 30. X 1909.

51 Sjednica Zastupstva 15. V 1895.

52 Sjednica Zastupstva 11. 2. 1897.

53 Sjednica Zastupstva 20. 9. 1897.

54 Sjednica Zastupstva 29. 10. 1898.

55 Sjednica Zastupstva 5. 3. 1898.

56 Sjednica Zastupstva 30. VII 1903.

57 Sjednica Zastupstva 23. XI 1894.

izabran je odbor za proširenje groblja u Lanišću, a županstvo u Movražu tražilo je da se za njihov zvonik nabave dva zvona. Iz Vrha traže nabavu tri zvona za zvonike. Humljani 1895. godine⁵⁸ namjeravaju popraviti općinski bunar i pokreću gradnju željezničke stanice Hum u Boraju. Zastupnici na ovoj sjednici raspravljaju i o gradnji mosta preko Bračane "pod Abrami".

Na jednoj sjednici dvije godine kasnije na dnevnom redu bila je gradnja vodovoda u Strani⁵⁹.

PAŠEVNI RED

Na mnogim sjednicama usvajaju se predloženi paševni redovi za pojedina sela.

Stanovnicima Račjevasi 6. 8. 1896 nije dozvoljena dioba općinskog zemljišta. To je zabranjeno radi opasnosti da se razdijeljena zemlja počne prodavati stanovnicima drugih sela. Dioba bi mogla izazvati svađe i parnice oko puteva. Počele bi se krčiti šume pa bi nastala golet i nestalo bi dobre paše. Tako bi se počele prodavati i ovce pa bi se ljudi morali iseljevati i nestalo bi najzdravijeg življenja na krasu.

Nekoliko mještana sela Brest traži uređivanje paše za svoje selo⁶⁰. Kod njih je bio običaj da se iza košnje blaga puštalo na ispašu na svačiji posjed "po svojem" i "po tuđem". To se je podnosilo jer su se do nedavno ljudi bavili samo pastirskim životom, međutim stanovnici sela bave se intenzivnijim poljoprivrednim radom. Pošumljavaju se vlastite goleti pa stoka uništava mlade usjeve. Od općine se tražilo da ukine slobodu paše. S ovim prijedlogom se je zastupstvo složilo i zaključilo da se ukine dosadašnji običaj i da svaki vlasnik stoku napasa na svojem posjedu.

Donose se "paševni redovi" za pojedina sela. Za Slum je⁶¹ na općinskim pašnjacima "Boršt", "Čeričje" i "pod veli Hrib" zabranjena paša svake godine od 1. svibnja do 8. rujna, a na pašnjacima "Poli Kraje", "Staničevica" i "Poli Skrpela" pričuvana je paša samo za janjce.

Paševnim redom za Klenovščak ograničen je broj grla stoke koja se može napasati na općinskim pašnjacima⁶². Dozvoljeno je na općinskim pašnjacima napasati samo po 60 glava ovaca za svako domaćinstvo. Za svako grlo više platiti će se 1 forinta godišnje. Isto tako dozvoljeno je napasati do 6 goveda, a za svako grlo iznad ovoga broja platiti će se 5 for. Ako koja obitelj ne

bude imala goveda, dozvoljeno joj je napasati 10 ovaca više, a ako neko ne bude imao ovaca, može držati dva goveda više.

SAJMOVI

Vrlo često se je raspravljalo o sajmovnim redovima. U raspravi o stočnim sajmovima 30. listopada 1901. godine spominje se Subotina. Ovaj sajam u Bužetu postoji već od ranije, a ovdje se samo navodi jer je vrijeme održavanja poznato.

21. lipnja 1902. godine određivane su općinske pristojbe pa je tako određena i pristojba za upotrebu javnog zemljišta na stočnim sajmovima. Posebno se navodi taksa prigodom sajma Subotine u Bužetu. Određene su pristojbe po jednom mjestu prodaje na dan prema robi od koje neku navodimo:

zlato	5 K na dan
korala	2 K na dan

OPĆINSKI ŽUPANI

Zastupstvo je imenovalo "obćinske" župane kao svoje pripomoćnike. Općini su najpozvaniji služiti općinski zastupnici, a gdje su daleko ili ih nema, mogu se imenovati i druge valjane i vrsne osobe⁶³. Župani su se imenovali na početku saziva zastupstva. Na početku trećeg saziva⁶⁴ izabran je 51 župan.

Župani su se mogli birati u općinske odbore, kao u odbor za zdravstvo. Sastavljaju i podnose molbe za rješavanje mjesnih problema, na pr. izgradnja vodovoda, kupnja zvona, gradnja cesta i imenovanje mrtvozornika. Oni sudjeluju kod izrade paševnog rede, a sve se to razmatra na sjednicama zastupstva.

Kada mežnari Selle Pacifiko i Manzani Markantum mole povećanje plaće⁶⁵, zastupstvo zaključuje da se ovo pitanje prepusti budućem sazivu zastupstva, do tada neka se župani raspitaju za želje i mišljenje puka. Župan u Slumu prijavljuje odluku svih tamošnjih "obćinara" da su složni da se po "obćinskih pašnjacih Ceričje i Pod hrib ne smije pasti ovce sve dotle dok ne dopusti dotični obćinski župan". Zastupstvo je ovaj prijedlog prihvatilo⁶⁶.

Na jednoj sjednici prigovoreno je da Mate Črnac pok. Ivana iz Račje Vasi ne bi mogao biti imenovan za

58 Sjednica Zastupstva 18. XI 1895.

59 Sjednica Zastupstva 20. 9. 1897.

60 Sjednica Zastupstva 27. 12. 1900.

61 Sjednica Zastupstva 23. 6. 1900.

62 Sjednica Zastupstva 29. 10. 1898.

63 Sjednica Zastupstva 23. 11. 1894.

64 Sjednica Zastupstva 23. 11. 1894.

65 Sjednica Zastupstva 20. 10. 1897.

66 Sjednica Zastupstva 13. 6. 1901.

župana jer je krčmar pa bi mogao biti pristran u radu. Ovaj se prigovor nije prihvatio jer takvih župana krčmara ima već godinama⁶⁷.

Antunu Klobasu, županu iz Brgudca, isplaćeno je 112,06 kruna na ime putnog troška iz zaklade općine

Brgudac jer je vodio u bolnicu Stenjevec jednu umobolnu osobu⁶⁸.

Ako su dolazili službeno ili po pozivu u Buzet, županima su se isplaćivale dnevnice. U Grimaldi je župan dobivao 24 for. godišnje plaće.

Obitelj i prijatelji Frana Flega.

Stoje s lijeva: Erna Jakac, učiteljica, supruga Andrije Jakaca iz Mluna, Šime Sironić, svećenik, Josip Flego, svećenik, sin Frana Flega iz prvog braka, Matija Kurelić, svećenik, Milka Zlatić rođena Flego kći (majka prof. Slavka Zlatića i njegove braće) i Marija Zlatić iz Sluma sestra Milkinog muža.

Srednji red sjede: Marija Gregorec, kasnije udana DUSCIO, sestra Franjice Flego, dr. Matko Trinajstić, kum, načelnik općine poslije drugog mandata Frana Flega, Franjica Flego rođ. Grgurec, supruga Frana u drugom braku, Fran Flego, Anica Flego, kći iz prvog braka i supruga Matka Trinajstića, kuma.

Prvi red (djeca): Zorka, Hrvoje i Josipa djeca Frana Flega iz drugog braka i Vera, kći dr. Trinajstića.

RIASSUNTO

Con la vittoria del partito popolare croato sloveno alle elezioni del 1887 i Croati del comune di Pinguento riuscirono ad assicurarsi il potere. Dal 1887 al 1916 vennero eletti sette consigli comunali. A capo del comune ci furono quattro podestà e, dal 1916, un amministratore. Nell'Archivio Storico di Pisino nel fondo del comune di Pinguento si trova il libro Verbali delle sedute del consiglio comunale dal 1 settembre 1884 al 29 novembre 1911.

I comuni di Pinguento e Rozzo e il distretto giudiziario di Pinguento facevano parte, negli anni fra il 1868 ed il 1918, del distretto di Capodistria. In base ai contenuti dei 57 verbali si può seguire il lavoro del Consiglio comunale del comune di Pinguento che comprendeva 20 comuni tributari fra i quali anche i comuni sloveni di Sočerga, Pregara, Movraž e Rakitovec.

I verbali dei consigli comunali sono un'importante fonte per la storia dell'Istria settentrionale e nord occidentale negli anni a cavallo dei due secoli visto che offrono un'immagine reale dell'operato dei consigli comunali come organo di potere e la lotta per lo sviluppo economico, sanitario, culturale, scolastico e generale del comune. Nei verbali si nomina solamente la Relazione sull'opera della direzione dall'inizio del 1895 alla fine del 1897 e, visto che si tratta dell'unico resoconto conservatosi, esso viene presentato senza tagli.

Il comune assicurava dal bilancio i mezzi per la costruzione di scuole, chiese, strade, cimiteri, campanili ed altre opere di interesse pubblico. Esistevano vari comitati, come quello all'istruzione, quello per le questioni religiose, quello per la viabilità e così via ma il consiglio aveva sempre accesso al loro lavoro.

67 Sjednica Zastupstva 18. i 19. 5. 1905.

68 Sjednica Zastupstva 14. 8. 1906.